

**You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice**

Title: Ze studiów nad prawem rzymskim na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego : wspomnienie o profesorze Edwardzie Szymoszku

Author: Joanna Ożarowska, Grzegorz Nancka

Citation style: Ożarowska Joanna, Nancka Grzegorz. (2018). Ze studiów nad prawem rzymskim na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego : wspomnienie o profesorze Edwardzie Szymoszku. "Z Dziejów Prawa" (2018), T. 11 (19), cz. 1, s. 61-70.

Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach - Licencja ta pozwala na kopiowanie, zmienianie, rozprowadzanie, przedstawianie i wykonywanie utworu tak długo, jak tylko na utwory zależne będzie udzielana taka sama licencja.

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

JOANNA OŻAROWSKA, GRZEGORZ NANCKA
Katowice

***Ze studiów nad prawem rzymskim
na Wydziale Prawa i Administracji
Uniwersytetu Śląskiego
Wspomnienie o profesorze
Edwardzie Szymoszku***

***O nauce prawa rzymskiego
na Uniwersytecie Śląskim słów kilka***

Historia magistra vitae est trafnie stwierdza Cicero na kartach swego dzieła *De oratore*¹. Historia jest bowiem nieodłącznie związana z życiem, które z biegiem czasu staje się również historią. Historia poszczególnych jednostek składa się z kolei na historię pewnych miejsc. Takim miejscem jest bez wątpienia Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego, którego pięćdziesięciolecie istnienia obchodziliśmy w 2016 r. Jedną z pięknych historii związanych z katowickim Wydziałem są dzieje prawa rzymskiego, którego nauczanie w Katowicach rozpoczęło się już w 1966 r., a więc w chwili rozpoczęcia funkcjonowania Filii Uniwersytetu Jagiellońskiego². Program studiów prawnych, zainauguro-

¹ Cic, *De Oratore*, 2,9,36.

² Na temat Uniwersytetu Śląskiego i jego powstania zob.: „*Mądrość zbudowała sobie dom...*”. *Uniwersytet Śląski 1968—2008. Dzieje, dokumentacja, źródła*. Red. A. Barciak. Katowice 2008; „*Wyrósł z dobrego drzewa...*”. *Uniwersytet Śląski 1968—1998. Fakty, dokumenty, relacje*. Red. A. Barciak. Katowice 1998. Natomiast na temat Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego zob.: A. Lityński: *U początków Wydziału Prawa i Administracji Uni-*

wanych w październiku 1966 r., zawierał przedmiot prawo rzymskie, nauczany w wymiarze 60 godzin wykładu oraz 30 godzin ćwiczeń. Trudno jednak, ażeby było inaczej. Prawo rzymskie należy bowiem do jednego z podstawowych przedmiotów wykładanych na początku studiów prawniczych. Wprowadza przyszłego prawnika w siatkę pojęciową oraz pozwala poznać podstawowe instytucje stanowiące fundament europejskiej kultury prawnej. O samej randze wykładu prawa rzymskiego może świadczyć fakt, iż w 1966 r. objął go kierownik Katedry Prawa Rzymskiego na Uniwersytecie Jagiellońskim — prof. Wacław Osuchowski, wychowanek Uniwersytetu Lwowskiego. Sam Profesor Osuchowski słynał z tego, iż był wymagającym wykładowcą. Dowodzić tego może chociażby fakt, iż wyłożył w Wydziałowej Bibliotece teksty *Corpus Iuris Civilis* i następnie przychodził sprawdzać, czy studenci analizują te fragmenty, które wyznaczył im do studiowania³. Zajęcia z prawa rzymskiego prowadzili wówczas również dr W. Litewski, dr J. Sondel oraz mgr K. Kolba. Prowadzący związani również z Uniwersytetem Jagiellońskim zakończyli jednak współpracę z jego katowickim oddziałem wraz z powołaniem do życia Uniwersytetu Śląskiego. Zajęcia z prawa rzymskiego objął wówczas doc. dr Michał Staszków. Na krótko, w roku akademickim 1969/1970 pojawił się również w Katowicach mgr Edward Szymoszek. M. Staszków wykładał prawo rzymskie do czasów reformy studiów opartej na projekcie prof. Jana Baszkiewicza, która zupełnie zmieniła optykę studiów prawniczych⁴. Reforma ta doprowadziła do likwidacji prawa rzymskiego jako odrębnego przedmiotu i „wtłoczyła” go w ramy wykładu z historii prawa. Doprowadziło to do tego, iż wykład prawa rzymskiego sprowadzał się w rezultacie do kilku godzin w ramach historii prawa. Zmusiło to zajmującego się tą tematyką M. Staszkowa do zmiany obszaru swych zainteresowań naukowych na prawo wynalazcze i prawo patentowe. Jednakże z biegiem czasu, stopniowo przywracano wymiar godzin z prawa rzymskiego. Od początku lat osiemdziesiątych rozbudowano jego wymiar w ramach historii prawa, by wreszcie przywrócić go jako osobny przedmiot w ramach studiów prawniczych. Prowadzili go wówczas różni wykładowcy, aż do roku 1994, kiedy to do Katowic z Wrocławia przybył na stałe, wówczas już dr hab. E. Szymoszek⁵. Obecność E. Szymoszka w Katowicach otwiera całkowicie nowy, trwający dwanaście lat, rozdział w historii prawa rzymskiego na Uniwersytecie Śląskim, zakończony niespodziewaną śmiercią profesora w sierpniu 2006 r.

wersytetu Śląskiego. W: „Z Dziejów Prawa”, cz. 2. Red. A. Lityński. Katowice 1999, s. 180.

³ Jak wynika z relacji Pani mgr Danuty Gburskiej, wieloletniego kierownika Biblioteki WPiA UŚ.

⁴ Akta osobowe Michała Staszkowa, cz. I, sygn. DSOS/120, k. 80. Akta osobowe Michała Staszkowa, cz. II, sygn. DSOS/120, k. 289, 290.

⁵ Podkreślić należy, iż E. Szymoszek prowadził również zajęcia z prawa rzymskiego w roku akademickim 1989/1990. Zob. Akta osobowe Edwarda Szymoszka, k. 21.

Rok 1994

Rok 1994 był czasem przełomowym dla prawa rzymskiego na Wydziale Prawa i Administracji na Uniwersytecie Śląskim z kilku przyczyn. Jedną z nich jest zatrudnienie E. Szymoszka na stanowisku profesora na Wydziale Prawa i Administracji. Cała historia sięga roku 1993, kiedy to JM Rektor Uniwersytetu Śląskiego ogłosił konkurs na stanowisko profesora nadzwyczajnego w Katedrze Historii Prawa w zakresie prawa, specjalność: prawo rzymskie⁶. Jak wynika z protokołu z posiedzenia komisji powołanej do przeprowadzenia prac związanych z konkursem na stanowisko profesora w Katedrze Historii Prawa na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego, na konkurs wpłynęło jedno zgłoszenie — dr. hab. E. Szymoszek z Uniwersytetu Wrocławskiego⁷. Za mianowaniem kandydata na stanowisko profesora nadzwyczajnego opowiedziała się zarówno Rada Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego na posiedzeniu w dniu 23 listopada 1993 r. oraz Senat Uniwersytetu Śląskiego w dniu 30 listopada 1993 r.⁸. Jednakże, począwszy od 1 stycznia 1994 r., E. Szymoszek zgodnie z własnym wnioskiem został zatrudniony na stanowisku pracownika kontraktowego, natomiast na stanowisku pracownika mianowanego od 1 października 1994 r.⁹. Jednocześnie w 1994 r. podjęte zostały działania zmierzające do reaktywowania Katedry Prawa Rzymskiego, która miała zostać wyodrębniona z Katedry Historii Prawa. Zabiegał o to wyraźnie ówczesny kierownik Katedry Historii Prawa prof. A. Lityński w piśmie skierowanym do urzędującej wówczas dziekan Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego prof. Genowefy Grabowskiej¹⁰. Stosowne kroki podjęte zostały przez prof. G. Grabowską, która w piśmie z dnia 13 września 1994 r. zaadresowanym do Działu Organizacyjno-Prawnego Uniwersytetu Śląskiego informuje, iż na najbliższym posiedzeniu Rady Wydziału stanie wniosek o reaktywację Katedry Prawa Rzymskiego wyłanianej z Katedry Historii Prawa¹¹. Jeszcze przed posiedzeniem Rady Wydziału prof. A. Lityński wystosował do prof. G. Grabowskiej pismo, w którym prosi o przeniesienie zajmującej się prawem rzymskim asystentki w Katedrze Historii Prawa mgr Małgorzaty Karlińskiej do powstającej Katedry Prawa Rzymskiego¹². Decyzja o reaktywacji

⁶ Akta osobowe Edwarda Szymoszka, k. 82.

⁷ Ibidem, k. 84.

⁸ Ibidem, k. 83 i 90, Wyciąg z protokołu posiedzenia Wydziału Prawa i Administracji z dnia 23.11.1993 r. oraz Wyciąg z protokołu nr 3 posiedzenia Senatu Uniwersytetu Śląskiego odbytego w dniu 30.11.1993 r.

⁹ Ibidem, k. 95, Pismo z dnia 7.12.1993 r. k. 96, Umowa o pracę zawarta w dniu 20.12.1993 r.

¹⁰ Ibidem, k. 105, Pismo z dnia 6.06.1994 r.

¹¹ Ibidem, k. 106, Pismo z dnia 13.09.1994 r.

¹² Ibidem, k. 107, Pismo z dnia 23.09.1994 r.

katedry zapadła na posiedzeniu Rady Wydziału w dniu 27 września 1994 r., a kierownictwo w samej Katedrze, od chwili jej reaktywacji, tj. od 1 października 1994 r., objął E. Szymoszek¹³.

Edward Szymoszek jako romanista

Na temat życiorysu oraz dorobku prof. E. Szymoszka powiedziane zostało już sporo. Można wymienić tutaj między innymi opracowania K. Orzechowskiego, R. Wojciechowskiego, M. Mikołajczyka oraz G. Nancki¹⁴. W żadnym jednak z nich nie odniesiono się szerzej do oceny dorobku E. Szymoszka przez innych romanistów i historyków prawa. Wydaje się zatem, że przedstawienie ich opinii w tej materii jest zasadne, tym bardziej że 50. rocznica istnienia Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego zbiega się z 10. rocznicą śmierci Profesora.

W pierwszej kolejności nawiązać trzeba do życiorysu oraz autoreferatu tegoż romanisty przygotowanego na potrzeby podjęcia zatrudnienia na Uniwersytecie Śląskim. Jak podaje E. Szymoszek, urodził się on 22 listopada 1942 r. w Katowicach. Jego ojciec Józef pracował przez kilkadziesiąt lat jako wytopiacz w Zakładach Metali Nieżelaznych „Szopienice”. Przyszły profesor prawa rzymskiego ukończył studia na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Wrocławskiego w 1965 r. i od tego czasu pracował w tamtejszej Katedrze, a później w Zakładzie Prawa Rzymskiego. W chwili złożenia zgłoszenia do katowickiego konkursu pełnił on funkcję kierownika zakładu na wrocławskiej uczelni¹⁵. Od momentu podjęcia pracy w Katedrze Prawa Rzymskiego na Uniwersytecie Wrocławskim skierował swoje zainteresowania ku dziejom prawa rzymskiego w średniowieczu. Podstawę takiej decyzji młodego uczonego stanowił fakt, iż we wrocławskiej Bibliotece uniwersyteckiej znajdowały się

¹³ Ibidem, k. 108, Protokół z posiedzenia Rady Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego z dnia 27.09.1994 r.; Pismo z dnia 28.09.1994 r.

¹⁴ Zob. K. Orzechowski: *Pamięci Edwarda Szymoszka (1942–2006)*. W: „Studia Historycznoprawne”, Prawo 305. Red. A. Konieczny. Wrocław 2008, s. 8; R. Wojciechowski: *Edward Szymoszek (1942–2006)*. W: *Pamięci zmarłych Profesorów i Docentów Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Wrocławskiego 1945–2010*. Red. L. Lechman, M. Maciejewski. Wrocław 2010, s. 300; M. Mikołajczyk: *Edward Szymoszek (1942–2006)*. „Z Dziejów Prawa” 2008, T. 1 (9), s. 225–226; G. Nancka: *Edwarda Szymoszka rozważania na łamach „Z Dziejów Prawa”*. „Z Dziejów Prawa” 2016, T. 9 (17), s. 131–146.

¹⁵ Akta osobowe prof. dr. hab. Edwarda Szymoszka..., k. 1, Zgłoszenie kandydatury do konkursu na stanowisko profesora nadzwyczajnego w Katedrze Historii Prawa Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego, k. 2, Życiorys stanowiący załącznik do zgłoszenia.

bogate zbiory rękopisów oraz starodruków prawniczych¹⁶. Jako wyraz swych zainteresowań wskazuje artykuł „*Iurisdictio*” w *poglądach Azona*, gdzie, jak sam podkreśla, „[...] na podstawie wypowiedzi najwybitniejszego przedstawiciela studium bolońskiego starałem się w nim ukazać pojęcie i mechanizmy sprawowania funkcji jurysdykcyjnych [...]”¹⁷. Jego kolejny artykuł „*Iurisdictio*” w *prawie rzymskim* był rezultatem poczynionej przez niego konstatacji, iż nie jest możliwe zbadanie znaczenia dorobku oraz znaczenia bolońskich legistów bez sięgnięcia do źródeł starożytnych, w szczególności zaś justyniańskich¹⁸. W swych kolejnych pracach powrócił natomiast do badań nad prawem rzymskim w średniowieczu. Tematykę tę podejmuje w artykule *Pojęcie kompetencji sędziego w procesie rzymsko-kanonicznym*, gdzie czyni spostrzeżenie, iż w opinii legistów bolońskich jurysdykcja nie stanowiła osobistego atrybutu władcy czy też urzędnika, lecz była to władza publiczna, o granicach ustalonych przez prawo¹⁹. W swej pracy pt. *Nowożytny wątki w poglądach prawnoustrojowych glosatorów* zwraca natomiast uwagę, iż wbrew panującej opinii, bolońscy glosatorowie „[...] nie tylko interesowali się żywo problemami otaczającego ich świata, ale że interpretując odpowiednie teksty justyniańskie, formułowali przy okazji poglądy zgoła nowatorskie [...]”²⁰. Jak sam zauważa, zwieńczeniem jego „poszukiwań i badań w tej dziedzinie” była rozprawa doktorska „*Iurisdictio*” w *poglądach glosatorów*²¹. Zaprezentował w niej pełen przegląd koncepcji reprezentantów szkoły bolońskiej, dotyczących się kwestii władzy jurysdykcyjnej, wraz z „[...] wszystkimi jej prawnoustrojowymi odniesieniami [...]”²².

Po doktoracie swe zainteresowania skierował ku problematyce procesu rzymsko-kanonicznego. Jego badania zaowocowały tym razem dwoma artykułami dotyczącymi pozycji sędziego wobec stron w procesie justyniańskim oraz gwarancji bezstronności sędziego w procesie rzymskim²³. Jak sam podkreśla,

¹⁶ Akta osobowe prof. dr. hab. Edwarda Szymoszka..., k. 24, Autoreferat o kierunkach działalności badawczej i jej najistotniejszych rezultatach.

¹⁷ Akta osobowe prof. dr. hab. Edwarda Szymoszka..., k. 24. Por. też: E. Szymoszek: „*Iurisdictio*” w *poglądach Azona*. W: „Acta Universitatis Wratislaviensis”, Nr 107, Prawo 29. Wrocław 1969.

¹⁸ Akta osobowe prof. dr. hab. Edwarda Szymoszka..., k. 24; Por. też: E. Szymoszek: „*Iurisdictio*” w *prawie rzymskim*. W: „Acta Universitatis Wratislaviensis”, Nr 138, Prawo 34. Wrocław 1971.

¹⁹ Akta osobowe prof. dr. hab. Edwarda Szymoszka..., k. 23. Por. też: E. Szymoszek: *Pojęcie kompetencji sędziego w procesie rzymsko-kanonicznym*. W: „Acta Universitatis Wratislaviensis”, Nr 234, Przegląd Prawa i Administracji 5. Wrocław 1974, s. 221—235.

²⁰ Ibidem, s. 23. Por. też: E. Szymoszek: *Nowożytny wątki w poglądach prawnoustrojowych glosatorów*. W: „Acta Universitatis Wratislaviensis”, Nr 245, Prawo 45. Wrocław 1975, s. 191—214.

²¹ Ibidem. Por. też: E. Szymoszek: „*Iurisdictio*” w *poglądach glosatorów*. W: „Acta Universitatis Wratislaviensis”, Nr 297, Prawo 52. Wrocław 1976.

²² Ibidem.

²³ Akta osobowe prof. dr. hab. Edwarda Szymoszka..., k. 22. Por. też: E. Szymoszek: *Pozycja sędziego wobec stron w procesie justyniańskim*. „Acta Universitatis Wratislaviensis”,

to romanistyczne bazowe przygotowanie pozwoliło przejść mu do głównego nurtu jego zainteresowań, wydał szereg opracowań dotyczących dziejów literatury procesowej w XII i XIII w., rozwoju poglądów na *officium iudicis*, stosunku sędziego do stron czy też wreszcie swobody w gromadzeniu materiału dowodowego i jego oceny²⁴. Podsumowaniem prowadzonych badań była rozprawa habilitacyjna „*Iudex* w literaturze procesowej XII—XIII wieku”, tytułowa się faktycznej roli sędziego i wskazująca, iż jego pozycja była w procesie dominująca²⁵. W swych pracach E. Szymoszek podejmował również problematykę recepcji prawa rzymskiego w statutach miast śląskich²⁶.

Edward Szymoszek w poglądach innych naukowców

Odrębną część materiałów aktowych dotyczących prof. E. Szymoszka zgromadzonych w Archiwum Uniwersytetu Śląskiego stanowią sporządzone przez polskich romanistów oceny jego dorobku oraz pracy habilitacyjnej²⁷. Materiały te dostarczają wiele cennych informacji na temat odbioru działalności naukowej E. Szymoszka oraz oceny jego twórczości.

Profesor Kazimierz Orzechowski wskazuje w swych wywodach na liczne zalety E. Szymoszka, którego, jego zdaniem, uznać należy za doskonałego badacza oraz nauczyciela akademickiego posiadającego wszechstronne doświad-

Nr 516, Prawo 91. Wrocław 1980, s. 3—15; Idem: *Gwarancje bezstronności sędziego w procesie rzymskim*. W: „Acta Universitatis Wratislaviensis”, Nr 583, Prawo 103. Wrocław 1982, s. 3—17.

²⁴ Akta osobowe prof. dr. hab. Edwarda Szymoszka..., k. 22.

²⁵ Ibidem, k. 21, Por. też: E. Szymoszek: *Iudex* w literaturze procesowej XII i XIII wieku. „Acta Universitatis Wratislaviensis”, Nr 1388, Prawo 214. Wrocław 1992.

²⁶ Akta osobowe prof. dr. hab. Edwarda Szymoszka..., k. 21.

²⁷ Należy zwrócić uwagę, iż w aktach znajduje się *Opinia w sprawie powołania dr. hab. Edwarda Szymoszka na stanowisko profesora nadzwyczajnego w Uniwersytecie Śląskim w Katowicach* autorstwa prof. Adama Lityńskiego, *Opinia o dorobku naukowym i osiągnięciach dydaktycznych doktora habilitowanego Edwarda Szymoszka w związku z ubieganiem się dra hab. Edwarda Szymoszka o stanowisko profesora nadzwyczajnego prawa rzymskiego w Uniwersytecie Śląskim* sporządzona przez prof. Kazimierza Orzechowskiego, *Ocena rozprawy habilitacyjnej i całego dorobku naukowego dra Edwarda Szymoszka, pracownika naukowo-dydaktycznego Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Wrocławskiego* sporządzona przez prof. Władysława Bojarskiego, *Ocena rozprawy habilitacyjnej oraz całego dorobku naukowego dra Edwarda Szymoszka z Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Wrocławskiego* sporządzona przez prof. Marka Kuryłowicza, *Opinia o rozprawie habilitacyjnej przedstawionej przez dra Edwarda Szymoszka oraz o jego dotychczasowym dorobku naukowym* autorstwa prof. Kazimierza Orzechowskiego.

czenie²⁸. Tematyka, jaką zajmuje się E. Szymoszek, jest bowiem w jego ocenie zagadnieniem nie tylko trudnym, ale również praktycznie w ogóle nieuprawianym w polskim i światowym nurcie badawczym²⁹. Toteż bez wątpienia uznać można E. Szymoszkę za jedyne go poważnego specjalistę z tego zakresu na terenie kraju. Wskazywać na to może między innymi fakt, iż jego poglądy ukazywane na kartach poważnych czasopism są niezwykle często cytowane przez twórców krajowych i zagranicznych studiów monograficznych czy podręczników³⁰. K. Orzechowski nie pomija również zasług E. Szymoszka, wyraźnie akcentując jego dokonania w dziedzinie nauczania prawa rzymskiego. Wspomina o licznych zajęciach z prawa rzymskiego, z historii państwa i prawa, konwersatoriach, seminariach oraz wykładach, które prowadził nieprzerwanie od 1975 r., a więc od chwili odejścia z wrocławskiego wydziału jego mistrza — prof. Jerzego Falenciaka. Wskazuje zarazem, iż prowadzone przez niego zajęcia ocenia wysoko nie tylko przez wzgląd na ich formę, lecz również — a raczej przede wszystkim — ich treściową zawartość³¹.

Pochwał E. Szymoszkowi nie szczędzi również kierownik Katedry Historii Prawa Uniwersytetu Śląskiego prof. Adam Lityński. Akcentuje chociażby, iż wybór tematyki badawczej koncentrującej się wokół dziejów prawa rzymskiego w Średniowieczu świadczyć może o dużej intuicji naukowca³². A. Lityński dostrzegał nie tylko, iż wyniki jego badań są niezwykle interesujące, ale również, że w wielu wypadkach wypełniają luki w literaturze historycznoprawnej. Ocenia sam dorobek tegoż romanisty jako wielowątkowy, ale zarazem znaczący naukowo i wartościowy. Stwierdza przy tym, iż, uzupełniając wynikami swych badań istniejącą w nauce lukę, E. Szymoszek jednoznacznie dowodzi swą „[...] niekwestionowaną pozycję znawcy epoki i przedmiotu [...]”³³. W odniesieniu natomiast do pracy dydaktycznej E. Szymoszka zwraca uwagę, iż w ramach prowadzonego przez siebie seminarium zainicjował cykl prac magisterskich pod wspólnym tytułem „Z dziejów prawa rzymskiego w Polsce”, w których prezentowane były sylwetki i dorobek najwybitniejszych polskich romanistów³⁴.

²⁸ Zob. Akta osobowe prof. dr. hab. Edwarda Szymoszka..., k. 68 (*Opinia o dorobku naukowym i osiągnięciach dydaktycznych doktora habilitowanego Edwarda Szymoszka w związku z ubieganiem się dra hab. Edwarda Szymoszka o stanowisko profesora nadzwyczajnego prawa rzymskiego w Uniwersytecie Śląskim*).

²⁹ Ibidem.

³⁰ Ibidem, k. 67.

³¹ Ibidem, k. 66. Wskazuje K. Orzechowski, iż zajęcia prowadzone przez E. Szymoszkę pozbawione są sztucznej „hieratyczności”.

³² Ibidem, k. 75 (*Opinia w sprawie powołania dr. hab. Edwarda Szymoszka na stanowisko profesora nadzwyczajnego w Uniwersytecie Śląskim w Katowicach*).

³³ Ibidem, k. 77.

³⁴ Ibidem, k. 77.

Pozostałe trzy dokumenty znajdujące się w aktach E. Szymoszka są ocenami jego pracy habilitacyjnej oraz dorobku przed nadaniem mu stopnia doktora habilitowanego. Ich autorami są profesorowie Władysław Bojarski, Marek Kuryłowicz oraz Kazimierz Orzechowski. Wynika z nich, iż rozprawa habilitacyjna jest zwieńczeniem dotychczasowej pracy badawczej autora, czego wyrazem jest jego dorobek badawczy³⁵. Zwracają oni uwagę, iż praca ma w istocie charakter źródłowy, dodatkowo z niezwykle bogatą bazą źródłową zawierającą ponad 90 pozycji w języku łacińskim³⁶. Prócz bowiem *Corpus Iuris Civilis* oraz *Corpus Iuris Canonici* E. Szymoszek analizuje źródła pochodzące od prawników, często zresztą anonimowych³⁷. Zdaniem recenzentów widać wyraźnie, iż autor wykorzystuje je wszechstronnie, jak również posługuje się nimi z dużą swobodą³⁸. Ponadto w samym spisie źródeł znaleźć można liczne publikacje w językach obcych³⁹. Ich dobór nie budzi również wątpliwości recenzentów. Na podstawie lektury rozprawy stwierdzić bowiem można, iż autor posiada bardzo dobre rozeznanie w literaturze, jak również w sposób swobodny porusza się po obcojęzycznych publikacjach⁴⁰. W swej pracy E. Szymoszek dość interesująco podszedł do problematyki wskazania metody badawczej, nieznaczając wyraźnie, z której z nich będzie korzystał. Toteż W. Bojarski stwierdza, iż „[...] widocznie dr Szymoszek wyznaje pogląd, że o metodzie badań naukowych nie trzeba pisać, lecz metodę należy po prostu stosować [...]”⁴¹. Jest ona stosowana z godną uwagi konsekwencją⁴². Autor wskazuje bowiem w pierwszej kolejności podejmowany problem, następnie dokonuje jego prezentacji w prawie rzymskim oraz kanonicznym, a w dalszej kolejności ukazuje poglądy legistów oraz kanonistów w przedmiotowej materii. Zwieńczeniem każdego z rozdziałów są konkluzje, zawierające najistotniejsze ustalenia autora⁴³. Recenzenci są również zgodni co do wysokiej oceny warstwy merytorycznej oraz naukowej rozprawy habilitacyjnej E. Szymoszka⁴⁴. W. Bojarski stwierdza,

³⁵ Ibidem, k. 64 (*Ocena rozprawy habilitacyjnej i całego dorobku naukowego dra Edwarda Szymoszka, pracownika naukowo-dydaktycznego Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego autorstwa prof. dr hab. Władysława Bojarskiego*).

³⁶ Ibidem.

³⁷ Ibidem, k. 46 (*Opinia o rozprawie habilitacyjnej przedstawionej przez dra Edwarda Szymoszka oraz jego dotychczasowym dorobku naukowym*).

³⁸ Ibidem.

³⁹ Ibidem.

⁴⁰ Ibidem, k. 37 (*Ocena rozprawy habilitacyjnej oraz całego dorobku naukowego dra Edwarda Szymoszka z Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Wrocławskiego*).

⁴¹ Ibidem.

⁴² Ibidem, k. 43 (*Opinia o rozprawie habilitacyjnej przedstawionej przez dra Edwarda Szymoszka oraz jego dotychczasowym dorobku naukowym autorstwa prof. dr hab. K. Orzechowskiego*).

⁴³ Ibidem.

⁴⁴ Ibidem, k. 58.

iż habilitant bada problemy „[...] w sposób naukowy, wnikliwy, wszechstronny, samodzielny, odważny [...]”⁴⁵.

Edward Szymoszek jako egzaminator

Edward Szymoszek uważany był za surowego egzaminatora. Tak było w istocie. Profesor wymagał bowiem nie tylko mechanicznego przyswojenia zagadnień będących przedmiotem egzaminu, ale również zrozumienia prezentowanych kwestii. Pisemny egzamin z prawa rzymskiego u prof. E. Szymoszka uznany może zostać za specyficzny nie tylko z racji trudności, ale również z powodu trybu prowadzenia. Egzamin ten składał się z pięciu pytań. Na udzielenie odpowiedzi na każde z nich przeznaczone było dziesięć minut. Największą trudnością owego egzaminu było jednak to, że profesor nie zadawał od razu wszystkich pytań, lecz preferował system pytanie — odpowiedź. Po upływie czasu przeznaczonego na konkretne pytanie należało podkreślić odpowiedzi i przejść do następnego pytania. Nie spotykało się to z entuzjazmem studentów. Przez to, że Profesor był surowym wykładowcą, oceny z egzaminu nie były zazwyczaj wysokie. E. Szymoszek był jednak wymagający nie tylko wobec studentów, ale również wobec samego siebie. Zawsze punktualny, dojeżdżał z Wrocławia na prowadzone przez siebie zajęcia i dyżury. Był również niezwykle obowiązkowy. Nawet wtedy, gdy złamał nogę, nie skorzystał z możliwości pójścia na zwolnienie lekarskie. Prowadził wówczas wykłady oraz egzaminy.

Mimo jednak swoich dość sporych wymagań wobec studentów, dość chętnie wybierali oni prowadzone przez E. Szymoszka seminarium magisterskie. Powstałe w jego ramach prace magisterskie dotyczące rzymskich korzeni prawa współczesnego, z reguły uzyskiwały bardzo dobre recenzje.

Prawo rzymskie wciąż żyje!

Profesor E. Szymoszek, jak wynika z wyżej wskazanych opinii, był cenionym romanistą — zarówno jako naukowiec, jak i dydaktyk. W trakcie swej pracy na Uniwersytecie Śląskim w Katowicach prowadził nie tylko wykłady i seminaria z prawa rzymskiego, lecz również wykład monograficzny *Prawo*

⁴⁵ Ibidem.

rzymskie a świat współczesny. Podczas tych zajęć przeprowadził wśród studentów ankietę dotyczącą znaczenia prawa rzymskiego w programach studiów prawniczych u progu trzeciego tysiąclecia⁴⁶. Rezultatem tego „eksperymentu” był artykuł pt. *Prawo rzymskie wciąż żyje!* opublikowany w 2000 r. Profesor bowiem w swej pracy naukowej starał się wykazać, iż prawo rzymskie jest wciąż obecne w otaczającym nas świecie. Nie tylko poprzez wykład monograficzny, ale również cykl prac magisterskich pod ogólnym tytułem: *Rzymskie korzenie współczesnego prawa* powstałych pod jego kierunkiem, starał się podkreślać, a zarazem propagować uniwersalne i ponadczasowe wartości, jakie wypływają z prawa rzymskiego. Profesor dostrzegał ogromną wartość prawa rzymskiego jako podstawy, wstępu do całych studiów prawniczych. W jego ocenie należyte zrozumienie antycznych instytucji pozwalało studentowi na dużo lepsze zrozumienie przepisów współczesnych, które przecież oparte są w wielu wypadkach na wzorcach antycznych⁴⁷. Słusznie też E. Szymoszek stwierdzał, iż samo ograniczenie nauki prawa do prawa pozytywnego doprowadziłoby w rezultacie do tego, iż prawnik w razie zmiany przepisów byłby nieprzygotowany do zrozumienia nowego stanu prawnego⁴⁸. Toteż określić można profesora bez wątpienia nie tylko mianem znakomitego naukowca i dydaktyka, ale również popularyzatorem prawa rzymskiego i płynących z niego wartości.

⁴⁶ E. Szymoszek: *Prawo rzymskie wciąż żyje! W: Profesorowi Janowi Kodreńskiemu in memoriam*. Red. A. Pikulska-Robaszkiewicz. Łódź 2000, s. 411.

⁴⁷ Ibidem, s. 411.

⁴⁸ Ibidem, s. 411.